

AL-Mustafa International University

جامعة المصطفى العالمية نمایندگی گلستان

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد

رشته‌ی فقه و اصول

عنوان پایان نامه:

پیوند اعضاء از دیدگاه مذاهب پنج‌گانه

استاد راهنما:

حجت الاسلام والمسلمین هادی سلیمانی چهارده

نویسنده:

عزت الله مجیدی

۱۴۰۳/۲/۶

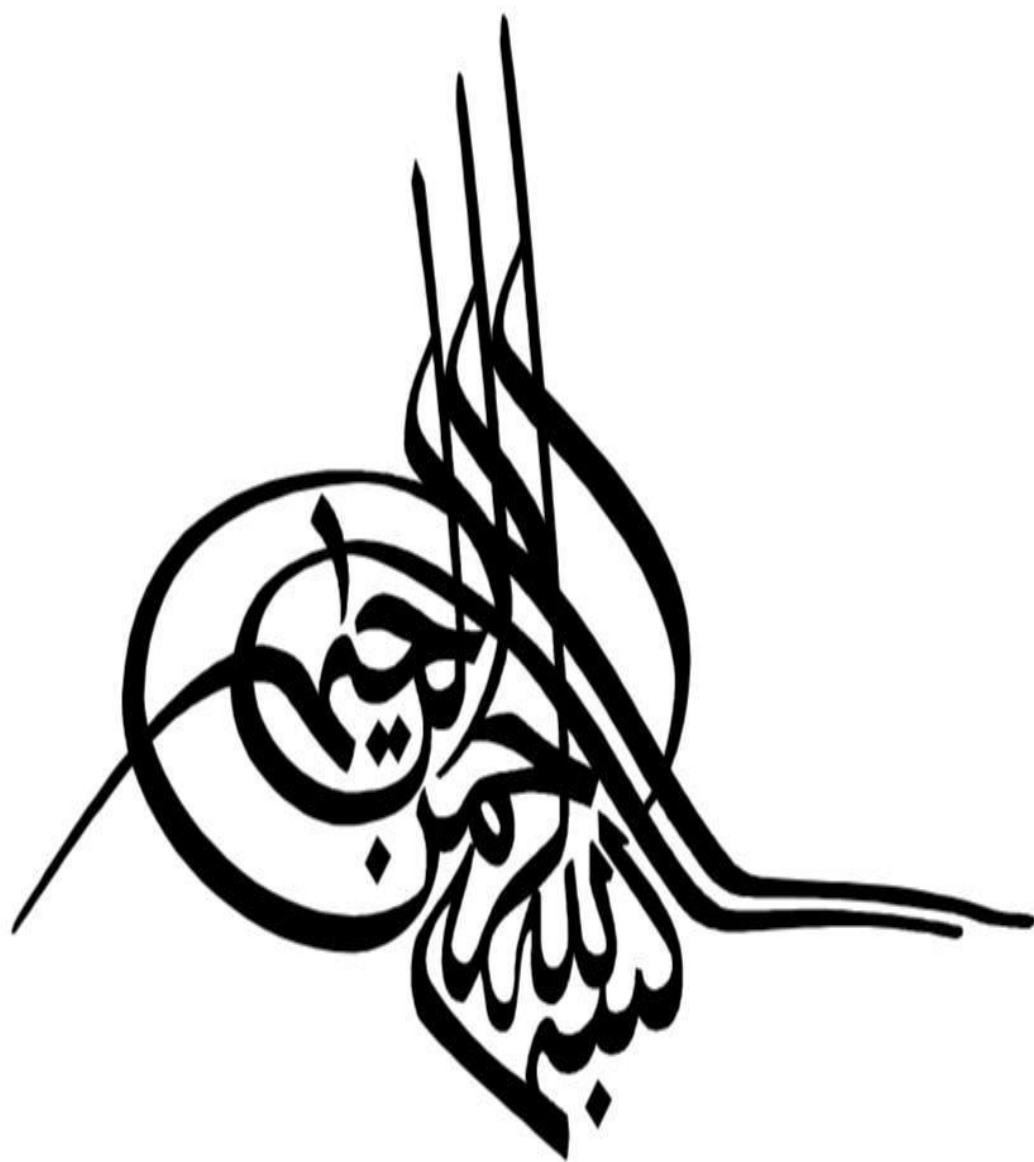
تاریخ دفاع:

۱۱۵۱۶۶۳۰

کد تحصیلی:

۱۴۰۳ هـ ش

سال تحصیلی:

مسئولیت نقل مطالب

مسئولیت تمام مطالب و موضوعاتی که در این پایان نامه انعکاس یافته است، به دوش نویسنده بوده و جامعه‌المصطفی‌العالمیه در قبال آن هیچ مسئولیتی را متقبل نخواهد شد. استفاده از محتویات پایان نامه با ذکر منبع اشکالی ندارد، لیک چاپ و نشر این اثر در داخل ایران بدون اذن جامعه المصطفی‌العالمیه ممنوع بوده و نقض قانون حمایت از حقوق مؤلفان شمرده می‌شود.

تقدیم‌نامه

به مادرم، مادری که گرمای وجودش را در تمامی لحظات زندگی ام حس می‌کنم و در دلتنگی
هایم سرم را بر شانه های استوارش میگذارم. مادری که جای دستان پر قدرت پدرم را برایم با
دستان پر مهرش پر کرده است، با تمام وجودم مدیون مادرم هستم.

به برادران خوبم تا که توان داشتند در کنارم ماندند و از هیچ نوع کمک مادی و معنوی دریغ
نکردند، در کنار این برادران من احساس غرور می‌کنم.

تقدیم به همه‌ی آنهایی که مشعلداران این قافله علم اندوزی و جهل زدایی هستند، راه را برای
راه پیمایان حق، هموار می‌سازند و بدون چشم داشتی تلاش می‌ورزند.

سپاسگزاری

سپاس و ستایش مرخدای را جل جلاله که آثار قدرت او بر چهره روز روشن تابان است و انوار حکمت او در دل شب تار درفشان، بخشاینده‌ای که تار عنکبوت را سد عصمت دوستان کرد، جباری که نیش پشه را تیغ قهر دشمنان گردانید، در فطرت کاینات به وزیر و مشیر و معونت و مظاهرت محتاج نگشت، آدمیان را به فضیلت نطق و مزیت عقل از دیگر حیوانات ممیز گردانید، و از برای هدایت و ارشاد رسولان فرستاد تا خلق را از ظلمت جهل و ضلالت برهانیدند، و صحن گیتی را بنور علم و معرفت آذین بستند، و آخر ایشان در نوبت و اول در رتبت، سید المرسلین و خاتم النبیین منجی عالم بشریت حضرت محمد امین صلی الله علیه و آله وسلم، برای عز نبوت و ختم رسالت برگزید، و درود و سلام و تحیت و صلوات ایزدی بر ذات معظم و روح مقدس مصطفی و آل و اصحاب و رهروان او باد.

همچنان اظهار سپاس و قدر دانی دارم از ریاست محترم جامعه المصطفی العالمیه، خصوصا از مسئولین جامعه المصطفی العالمیه واحد گرگان- و گلستان، ریاست مکرم، معاونین محترم، مدیران و کلیه اساتید معظم این مجتمع فاخر!

جا دارد که سپاس گذاری ویژه داشته باشم از تمام منسوبین علوم اسلامی و گروه فاخر فقه و اصول، به ویژه رئیس محترم علوم اسلامی جناب آقای دکتر هادی سلیمانی چهارده که زحمت راهنمایی این پایان نامه را به عهده گرفتند و در تمامی مراحل این تحقیق، راهنمایی های ارزنده‌ی خویش را ارزانی داشته دریغ نکردند. به جرأت می‌توانم ایشان را نمادی از اخلاق معرفی نمایم.

چکیده

بحث پیوند اعضا یکی از مباحث مهم و قابل توجه علم پزشکی است که بدلیل ضرورت تبیین جواز وعدم جواز و شرایط و آثار این پیوند کانون توجه اندیشمندان علم فقه نیز قرار گرفته است. جنبه پزشکی این بحث، از قلمرو این تحقیق خارج است لذا نوشته حاضر با روش توصیفی و تحلیلی و رویکرد مطالعات تطبیقی و مقارنه‌ای، به استخراج دیدگاه فقهای مذاهب اسلامی از منابع دست اول و چینش منطقی مباحث با معیارهای پژوهش روز، توجه نموده است. ادله قائلین به عدم جواز پیوند اعضا، بیشتر ادله عام شرعی است اما در مقابل ادله موافقین پیوند اعضا بیشتر توجه شان روی مقاصد است؛ همگام بودن فقه با مقتضیات زمان و پاسداشت یکی از مقاصد مهم شریعت اسلامی که همانا حفظ جان باشد، از مهمترین ادله قائلین به جواز عمل پیوند اعضا با لحاظ شرایط گوناگون می باشد و منکرین جواز گرچه مستند به ادله عام متون شرعی قائل به عدم جواز پیوند شده‌اند لیکن بدلیل عدم توجه به مقتضیات زمان و مصالح عمومی نظر شان قابل نقد و مورد مناقشه است. از پیامدهای عمل پیوند عضو می‌توان به قاچاق اعضای بدن انسان‌ها و تجارت آنها اشاره نمود و در مقابل، پویا شدن فقه اسلامی، کمک به دیگران، ازدیاد نیروی جسمی و رواج محبت بین انسان‌ها از مزایا و آثار این بحث می‌باشد.

کلید واژه ها: انتقال عضو، پیوند عضو، مذاهب پینجگانه، مرگ مغزی، عضو مصنوعی، عمل پیوند اعضا.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۱
۱. بیان مساله	۱
۲. سوالات تحقیق	۲
الف) سوال اصلی	۲
ب) سوال های فرعی	۲
۳. فرضیه های تحقیق	۳
۴. ضرورت تحقیق	۴
۵. پیشینه تحقیق	۴
۶. اهداف تحقیق	۷
۷. نوآوری های تحقیق	۷
۸. روش تحقیق	۷
۹. قلمرو تحقیق	۸
۱۰. روش گرد آوری تحقیق	۸
۱۱. سازماندهی تحقیق	۹

فصل اول:

مفاهیم و کلیات

مقدمه	۱۱
۱-۱- مفهوم شناسی	۱۱
۱-۱-۱- ماهیت پیوند عضو	۱۱
۱-۱-۲- انتقال عضو	۱۲
۱-۱-۳- برداشت عضو	۱۳
۱-۱-۴- پیوند (زرع)	۱۳
۱-۱-۵- عضو در لغت و در اصطلاح	۱۴
۱-۱-۶- مذاهب اسلامی	۱۵
۱-۱-۶-۱- حنفیه	۱۵
۱-۱-۶-۲- مالکیه	۱۶

۱۷	۳-۶-۱-۱- شافعیه
۱۷	۴-۶-۱-۱- حنابله
۱۸	۵-۶-۱-۱- امامیه
۱۹	۷-۱-۱- مرگ مغزی:
۲۱	۱-۷-۱-۱- تعریف مرگ از نظر پزشکی (طب)
۲۱	۲-۷-۱-۱- تعریف مرگ از نظر فقهی
۲۴	۲-۱- کلیات
۲۴	۱-۲-۱- تاریخچه پیوند اعضا
۲۵	۲-۲-۱- اقسام پیوند اعضا

فصل دوم:

ادله جواز و عدم جواز پیوند اعضا

۲۸	مقدمه
۲۸	۱-۲- مبحث اول: ادله قائلین به عدم جواز پیوند اعضا
۲۸	۱-۱-۲- ادله قرآنی
۳۲	۲-۱-۲- ادله روایی
۳۵	۳-۱-۲- قواعد فقهی
۳۵	۴-۱-۲- حکم عقل
۳۷	۵-۱-۲- اقوال فقهای متقدمین
۳۷	۱-۵-۱-۲- فقههای تسنن
۳۹	۲-۵-۱-۲- فقههای تشیع
۴۰	۲-۲- مبحث دوم: ادله قائلین به جواز پیوند اعضا
۴۰	مقدمه:
۴۱	۱-۲-۲- ادله قرآنی
۴۴	۲-۲-۲- ادله روایی
۴۴	۱-۲-۲-۲- کمک به دیگران
۴۵	۲-۲-۲-۲- تشویق به کار خیر:
۴۵	۳-۲-۲- قواعد فقهی
۴۶	۱-۳-۲-۲- قاعده اضطرار:

۴۹	۲-۲-۳-۲- قاعده تسلیط
۵۱	۲-۲-۳-۳- قاعده رفع حرج
۵۳	۲-۲-۳-۴- حاجت به اندازه ضرورت (الحاحه تنزل منزله الضروره)
۵۵	۲-۲-۳-۵- قاعده موازنه بین مصالح و مفاسد متعارضه
۶۰	۲-۲-۴- قیاس
۶۱	۲-۲-۵- اقوال فقهای معاصر
۶۱	۲-۲-۵-۱- فقهای تسنن
۶۳	۲-۲-۵-۲- اقوال فقهای تشیع
۶۴	نتیجه گیری:

فصل سوم:

شرایط پیوند اعضاء از دیدگاه مذاهب پنجگانه

۶۷	مقدمه
۶۷	۱-۳. مبحث اول: شرایط پیوند اعضاء از انسان به انسان
۶۷	۱-۱-۳. گفتار اول: شرایط پیوند عضو نسبت به متبرع زنده
۶۸	۱-۱-۱-۳. اهلیت داشتن متبرع
۶۹	۱-۱-۲-۳. رضایت متبرع
۷۰	۱-۱-۳-۳. عدم ضرر فاحش به متبرع
۷۲	۱-۱-۴-۳. آگاهی از اهدای عضو
۷۲	۱-۱-۵-۳. حاذق بودن طیب
۷۴	۲-۱-۳- گفتار دوم: شرایط پیوند عضو از مرده به زنده
۷۴	۲-۱-۱-۳. وصیت قبلی
۷۷	۲-۱-۲-۳. اذن ولی
۷۹	۲-۱-۳-۳. عدم اختلال انساب
۷۹	۳-۱-۳- گفتار سوم: شرایط پیوند عضو غیر انسان به انسان
۸۰	۳-۱-۳-۱. شرایط پیوند از حیوان به انسان
۸۰	۳-۱-۳-۱-۱. حیوان حلال گوشت
۸۳	۳-۱-۳-۱-۲. حیوان حرام گوشت
۸۳	۳-۱-۳-۲. پیوند عضو حیوان آخرین گزینه باشد
۸۴	۳-۱-۳-۳. به قصد تداوی انجام گیرد

۸۴	 ۳-۱-۳-۴ طبیب حاذق تشخیص دهد
۸۵	 ۳-۱-۳-۵ شرایط پیوند عضو مصنوعی
۸۵	 ۳-۱-۳-۵-۱ طلا نبون عضو مصنوعی
۸۶	 ۳-۱-۳-۵-۲ نجس نباشد
۸۷	 ۳-۲-۳-۲ مبحث دوم: شرایط پیوند نسبت به گیرنده عضو
۸۷	 ۳-۲-۱-۳ ضرورت مبرم داشته باشد
۸۷	 ۳-۲-۲-۳ حیات موقوف به همان عضو باشد
۸۸	 ۳-۲-۳-۳ بخاطر زینت و زیبایی نباشد
۹۱	 ۳-۳-۳-۳ مبحث سوم: شرایط پیوند اعضاء نسبت به عضو پیوند شونده
۹۱	 ۳-۳-۱-۳ سالم بودن عضو
۹۲	 ۳-۳-۲-۳ قابل تطبیق بودن عضو
۹۳	 ۳-۳-۳-۳ کارآیی بودن عضو
۹۴	 نتیجه گیری

فصل چهارم:

آثار و پیامدهای عمل پیوند اعضاء

۹۷	 مقدمه
۹۷	 ۴-۱-۴ مبحث اول: آثار عمل پیوند اعضاء
۹۷	 ۴-۱-۱-۴ پویایی فقه اسلامی
۹۸	 ۴-۱-۲-۴ سلامتی بیمار
۱۰۰	 ۴-۱-۳-۴ حفظ جان
۱۰۲	 ۴-۱-۴-۴ رفع معلولیت و ازدیاد نیروی جسمی
۱۰۴	 ۴-۱-۵-۴ ازدیاد انسان دوستی
۱۰۸	 ۴-۲-۴ مبحث دوم: پیامدهای عمل پیوند اعضاء
۱۰۸	 مقدمه
۱۰۸	 ۴-۲-۱-۴ فراگیر شدن خرید و فروش اعضاء
۱۰۸	 ۴-۲-۱-۱-۴ عدم جواز خرید و فروش اعضاء
۱۱۰	 ۴-۲-۱-۲-۴ دیدگاه جواز خرید و فروش اعضا
۱۱۴	 ۴-۲-۲-۴ شیوع قاچاق اعضای بدن انسان ها

۱۱۶	۳-۲-۴- تجارت اعضای بدن فقراء.....
۱۱۸	نتیجه گیری.....
۱۱۹	نتیجه گیری نهایی.....
۱۲۳	پیشنهادهات.....
۱۲۴	فهرست منابع.....
۱۲۴	الف) منابع عربی:.....
۱۳۲	ب) منابع فارسی:.....
۱۳۳	ج: سایتها، مجلات و نشریات:.....

مقدمه

۱. بیان مساله

یکی از مقاصد مهم شریعت اسلامی ارج گذاری به مقام انسان است، انسان که همواره در معرض خطر قرار دارد؛ خطر طبیعی مانند زلزله، آفت، مریضی و خطر غیر طبیعی مانند انتحار، انفجار، تصادم، سکتة مغزی، غرق شدن و غیره می باشد که یکی از پیامدهای آن از کار انداختن عضو و یا فلج کردن عضو اشخاص است. انسان که دچار نقص در عضو قرار گیرد و از سد علاج با ادویه های طبی عبور می کند گاه نیازش جز به پیوند عضو مرتفع نمی شود، پیوند عضو به برداشتن و نقل و پیوند عضو سالم به جای عضو از کار افتاده و ناقص گفته می شود که عمل پیوند صورت می گیرد. در پیوند عضو با توجه به پیشرفت هایی که در علم طب صورت گرفته پای علم اخلاق، علم حقوق و حتی علم فقه را هم به خودش کشانیده است و از مسایل پر دغدغه این علم (فقه) قرار گرفته است. در مورد پیوند عضو نصی وجود ندارد که دال بر جواز و یا عدم جواز داشته باشد بنابراین، از فقهای سلف چیزی تحت عنوان پیوند عضو وجود ندارد بجز چند مساله علمی مانند شکافتن شکم مادر برای بیرون کشیدن جنین و... که برای جلب مصلحت و دفع مضرت حکم به جواز دادند علت نبود همچو مسایل عدم پیشرفت علم و تکنولوژی است. شیبانی از علمای احناف تداوی توسط استخوان را مکروه میدانند، علامه رملی شافعی مذهب قطع عضو انسان را گرچند مضطر هم باشد حرام میدانند، ابن حاجب از علمای مالکی می فرماید با قطع عضو، مرده اذیت می شود همانطور که زنده اذیت می شود، علامه بهوتی از علمای حنابله می فرماید تداوی با ذات محرم و چیزیکه حرام در آن باشد و شی مسکر حرام است، فقهای سلف شیعه مثل قاضی براج عضو جدا شده را نجس برشمرده است بناءً قایل به عدم جواز پیوند عضو بودند. فقهای معاصر در این مساله مستحدثه فقهی، به دو فریق تقسیم شدند فریقی از معاصرین با استشهاد و استخراج از متون دینی با این مبنا که حرمت ضرر به نفس، حرمت تغییر در خلقت خداوند، حرمت مثله و... قایل به عدم جواز پیوند عضو شدند و راه علمای سلف را پیمودند که به شخص اعطا کننده حق تصرف در اعضا را ندادند و پیوند عضو را نوعی مثله کردن و تجاوز به کرامت انسانی دانستند. گروهی از معاصرین

با ذکر نوع پیوند و نوع عضو در شرایط خاص و زمان خاص با استدلال به قواعد فقدان منع شرعی در پیوند اعضا، قاعده حرج، قاعده اضطرار و ... قایل به جواز پیوند عضو شدند. پیوند عضو راهگشای دانش طبی قرار گرفت که هر روز در حال پیشرفت علمی در بعد کشف مسایل جدید و عملی سازی آن است. فقهای معاصر برای اینکه در مساله پیوند عضو به پویایی فقه و قانونمند سازی جامعه افزوده شود، در پی جواب به مسایل جدید، کمر همت بستند تا دیدگاه شان را مستند به آموزه های دینی نموده همگام با تکنولوژی در حرکت باشند قائل به عدم جواز پیوندی که صفت وراثتی داشته باشد شدند. در مورد خرید و فروش اعضاء فقها همه متفق اند که جواز ندارد اما بعضی از معاصرین شیعه قول به جواز آن دادند در بقیه مسایل دیدگاه های متفاوتی طبق برداشت ها از متون عرضه نمودند در مورد خرید و فروش عضو قایل به عدم جواز هستند علت منع شان هم، سد نمودن جلو فساد و سوء استفاده است. در مساله پیوند عضو که بازار پرجنب جوشی هم دارد می طلبد تحقیق جامعی انجام شود تا دیدگاه فقها و حکم فقه در مورد مسایل روز (پیوند اعضاء) مشخص شده به قانونمندی جامعه کمک کند و جوابی هم برای دشمنان دین باشد که دین را به عقب گردی متهم می سازند. در این تحقیق سعی بر آن است تا با استفاده از منابع معتبر فقهی بصورت مطالعه اسنادی و کتابخانه ای و با روش تحلیلی- توصیفی به مقارنه بین مذاهب اسلامی پرداخته شود.

۲. سوالات تحقیق

الف) سوال اصلی

پیوند اعضاء از دیدگاه مذاهب پنجگانه چه حکمی دارد؟

ب) سوال های فرعی

۱. ماهیت پیوند اعضا چیست؟
۲. مبانی و ادله جواز و عدم جواز پیوند اعضا از دیدگاه مذاهب پنجگانه چیست؟
۳. پیوند اعضا از دیدگاه مذاهب پنجگانه چه شرایطی دارد؟
۴. پیوند اعضا از دیدگاه مذاهب پنجگانه دارای چه آثار و پیامدهایی است؟

۳. فرضیه های تحقیق

۱. پیوند اعضا عبارت از فرایند پزشکی است که طی آن اندام یا عضو سالم از بدن یک فرد (مرده ویا زننده یا فرد دچار مرگ مغزی) برداشته شده و به بدن فرد دارای عضو معیوب پیوند زده می شود.

۲. برای شخصی که مورد نقص در عضو قرار می گیرد لاجرم از پیوند عضو استفاده می شود با تکمیل عضو ناقص، حیات این فرد محتاج، محقق شده زندگی اش بهتر می شود. استناد کسانیکه پیوند عضو را جایز می دانند به قرآن کریم، سنت پیامبر، قواعد عامه شریعت اسلامی و اقوال فقهای سلف است با استناد از مبانی: ۱. آیات اضطرار؛ ۲. قاعده حرج؛ ۳. پیوند نوعی مداوا است؛ ۴ دفع ضرر است. مبانی کسانیکه قایل به عدم جواز پیوند اعضا هستند با استناد به قرآن کریم، سنت نبوی، عقل و قیاس عبارتند از: ۱. نجس بودن عضو جدا شد؛ ۲. قطع عضو با کرامت انسانی در تضاد است؛ ۳. جدا کردن عضو نوعی مثله است؛ ۴. برداشتن و پیوند عضو تغییر در خلقت خدا است؛ ۵. همان طور که زننده ی انسان مکرم است مرده اش هم قابل تکریم است.

۳. برای پیوند عضو شرایطی وجود دارد؛ انتقال عضو یا از شخص زننده صورت می گیرد یا از مرده به زننده پیوند زده می شود اگر پیوند عضو از زننده به زننده باشد شرایطی چون سالم بودن عضو متبرع، اهلیت تبرع وجود دارد اگر متبرع قصد کمک به ممنوع خود را داشته باشد، شرایط زیر موجود باشد: بدون گرفتن پول باشد، نیاز مبرم به آن عضو و زندگی شخص موقوف به همان عضو باشد. اگر پیوند عضو از مرده انجام گیرد، مرگ شرعی و حقیقی صورت گرفته باشد، میت قبل از مردن وصیت کرده باشد، در صورت نبود وصیت اجازه ولی میت شرط است، اعضای انتقال شونده باعث اختلال نسب نشود، حیات فرد موقوف به آن عضو باشد. عمل پیوند در مرکز طبی انجام شود همچنین از نگاه اینکه عضو پیوند شونده سالم باشد و نیز مکان که نیاز به پیوند دارد توان قبول عضو انتقالی را داشته باشد حاذق بودن طبیب و اجازه دولت و تحت نظر دولت هم شرط است.

۴. برخی از آثار عمل پیوند اعضا عبارتند از: نجات معلولین از معلولیت، نجات جان نیازمندان که موقوف به پیوند آن عضو باشد، حیات دوباره و امید به زندگی پیدا می کند. در برخی کشور های جنگ زده هزارها معلول و معیوب وجود دارد که بخشی از نیروی جسمی آنها فلج است با عمل پیوند این امکان وجود دارد که مشکل آنها بر طرف شود و افراد با نیروی جسمی سالم، جامعه سالم را تشکیل دهند. پیامد های نهفته در عمل پیوند اعضا عبارتند از: تجارت اعضا توسط ثروتمندان بالای اعضای فقراء قاچاق اعضا، اختطاف و بازار گرم خرید فروش اعضا.

۴. ضرورت تحقیق

پیوند اعضا یکی از مسایل پر چالش روز می باشد با توجه به تطور زمانی، پای علم فقه را بخودش کشانیده است گرچند در این مورد کتاب ها، مقالات، پایان نامه ها نوشته شده است اما کافی نیست بعضی از اینها جنبه حقوقی و بعضی شان جنبه اخلاقی و طبیی و یا هم از دریچه یک مذهب به مساله نگریسته است. اما تحقیق حاضر برآن است نیاز پزشکان جامعه سستی در مراجع دینی (حکم فقهی پیوند اعضا از دیدگاه مذاهب پنجگانه) مرفوع باشد و طبیبان جامعه با دست باز بدون دلهره و هراس عمل پیوند اعضا را تحت ظل فقه اسلامی انجام دهند. به جرئت می توان گفت پیوند اعضا بیانگر عمق مباحث فقهی و جوابگویی فقه در مسایل مستحدثه می باشد. نیاز است که در مورد مساله پیوند اعضا از دیدگاه مذاهب پنجگانه کاوش بیشتر صورت گیرد که جوابگوی عصر حاضر و قانون برای پزشکان باشد. این اثر می تواند راهگشای مشکلات فقهی عده زیادی از افراد هم باشد. هم آن دسته از افرادی که نیازمند به پیوند اعضا هستند که با خیالی آسوده نسبت به پیوند اعضا اقدام کنند. هم این عمل بر طبق شرایط و ضوابط فقهی انجام شود و نیز برای جامعه پزشکان و اطباء که تکلیف خود را بدانند و از حدود پیوند اعضا آگاهی یابند.

۵. پیشینه تحقیق

یکی از موضوعات مهم تحقیق و پژوهش بکر بودن آن است، جدید بودنش را هم پیشینه تاریخی تحقیق تعیین می کند؛ زیرا پی بردن و آگاهی حاصل نمودن از پیشینه تحقیق، پژوهشگر را در راستای سامان دادن به تحقیق و پژوهش کمک نموده، از تکراری بودن آن جلوگیری می نماید.

بر این اساس ضرورت احساس می شود به پیشینه تاریخی تحقیق اشاره شود. ضرورت پرداختن به مساله پیوند اعضا که کاملاً هم جدید است بسیار پر اهمیت است. در زمینه پیوند اعضا از متقدمین تالیفاتی به چشم نمیخورد. از فقهای معاصر تالیفات زیادی اعم از کتاب، مقاله و حتی پایان نامه ها در زمینه پیوند اعضا نگاشته شده و به نشر رسیده است، که به مهم ترین آنها در ذیل اشاره می گردد.

۱. زراعت الاعضاء فی ضوء الشریعه الاسلامیه. مولف: دکتر یوسف قرضاوی است که در این

کتاب، بیان از حکم کلی پیوند اعضا دارد و بیان می کند که در جلساتی در مورد مسائل مستحدثه روز برگزار می شود، برآیند این جلسات و ثمره اش در جامعه چه چیزی می باشد بدون در نظر گرفتن شرایط پیوند.

۲. نقل و زرع الاعضاء البشریه من الاموات الی الاحیاء. مولف: فاطمه مدانی است در این رساله

فقط انتقال و پیوند عضو از مرده به زنده را مورد بحث قرار داده است.

۳. الموقف الفقہی و الاخلاقی من قضیه زرع الاعضاء. مولف: دکتر محمد علی البار است بیشتر

جنبه اخلاقی را در نظر گرفته است.

۴. نقل الاعضاء الآدمیه و ضوابطه فی الفقه الاسلامی. مولفین: د. عبدالرحمان مصطفی و

عبدالوهاب عبدالعزيز هستند که تنها شرایط انتقال را در بررسی نموده است.

۵. حکم نقل الاعضاء الانسان فی الفقه الاسلامی. مولف: دکتر حسن علی الشاذلی، تنها از انسان

به انسان را مورد بررسی قرار داده است.

۶. زراعه الاعضاء من خلال المنظور الشرعی. مولف: علامه محمدالتأویل، از لابلائی تحقیقی که

انجام داده، شرایط پیوند را خوب تبیین نکرده است.

۷. نگرش جامع به پیوند اعضا. مولف: باقر لاریجانی، بدون در نظر گرفتن مقارنه به شکل

پراکنده نوشته شده است.

۸. پیوند اعضا در آئینه فقه. مولف: علیپور جواهری، این یک مقاله است که در حد اینکه جواز

و عدم جواز را مختصر اشاره نموده است و بس.

۹. پیوند اعضا در فقه اسلامی. مولف: سعیدی نظری توکلی، بدون پرداختن در چیستی و

چرایی عمل پیوند، حکم پیوند را بررسی نموده است.

۱۰. پیوند اعضا از دیدگاه امامیه با محوریت آراء امام خمینی. نگارنده: سلیمان فراهانی، تنها

از دیدگاه امام خمینی بحث شده است.

۱۱. بررسی فقهی و حقوقی پیوند اعضا در حقوق ایران. نگارنده: رضا جبالبارزی، بیشتر جنبه حقوقی دارد.

۱۲. بررسی مرگ مغزی و پیوند اعضا در ایران. نویسنده: زینب عباسی، تنها مرگ مغزی را بررسی کرده است.

۱۳. مبانی مشروعیت پیوند اعضا. نویسنده: سرور میر هاشمی، لیکن از مبنا بحسی نکرده است.

۱۴. نقل وزراعه الاعضاء التناسلیه فی ضوء الفقه الاسلامی. مولفین: د. محمود سعد، محمود و محمد عبدالعال، این رساله ماستری است که فقط انتقال عضو تناسلی را بررسی نموده است.

۱۶. احکام نقل الاعضاء الانسان فی الفقه الاسلامی. مولف: دکتر یوسف بن عبدالله بن احمد الاحمد، بدون مقارنه و دیدگاه مذهبی نوشته است.

۱۷. زراعه الاعضاء البشریه بین التجریم والاباحه. نویسنده: قفاف فاطمه، از نظر قانونی نوشته شده است.

۱۸. پیوند اعضا از بیماران فوت شده و مرگ مغزی (بررسی فقهی و حقوقی) نویسنده: اسماعیل آقا بابایی، این کتاب خیلی ناقص است شرایط پیوند را ندارد و قول فقهای قدیم ذکر نشده است.

۱۹. موسوعه القضايا الفقهیه المعاصره والاقتصاد الاسلامی. مولف: د. علی احمد السالوس، مجموعه نشست های علمای جهان اسلام را بررسی کرده است. تحقیق حاضر، در سدد پر نمودن خلأهای فوق است با تحقیق همه جانبه و با استاد به اقوال فقهای قدیم و جدید مساله را بررسی نموده به قانونمندی جامعه کمک نماید.

۶. اهداف تحقیق

برای هر چیزی و هر تحقیقی هدفی نهفته است اهدافی که در این تحقیق نهفته است به شرح زیر است:

۱. فقها از قدیم الایام خود را مسؤول استنباط و استخراج مسایل جهت دستیابی به حکم شرع برای رفع نیازها و مشکلات جامعه می دانستند. در فقه قدیم بحثی از عمل پیوند اعضا نبوده در آن زمان طب پیشرفته نبود.

۲. فقهاء و دانشمندان معاصر، مشکلات امروزی و نیاز جامعه را با قلم‌فرسایی علمی جواب داده باشند پاره‌ای از این مسایل (پیوند اعضا) را مورد بحث و بررسی قرار دادند ولی برطرف کننده نیاز جامعه نیست چون علم در حال تکامل است. این پژوهش حاضر، به پیوند اعضا از دیدگاه فقهایی قدیم و جدید پرداخته که نیاز بخشی از جامعه و مردم در آن نهفته است و در مقابل علم روز که انبوهی از مسایل را استخراج نموده به رخ جهان کشیده است و هر روز هم بدنبال کشف مسایل و عاجز ساختن اهل دین است، شریعت اسلام هیچ وقت عاجز نبوده و نخواهد بود در هر بخش، برنامه و جوابی هم برای گفتن دارد. در این تحقیق تفحص بر این است که دیدگاه فقها (شریعت) در مورد پیوند عضو چیست؟ با رویکرد تطبیقی بحث شده و مقارنه بین مذاهب اسلامی جهت شکوفایی فقه اسلامی با بررسی پژوهش کتابخانه ای پرداخته است.

۷. نوآوری های تحقیق

نوآوری های این تحقیق، تطبیقی، عملی و کاربردی بودنش است. کاری که دیگران نکردند را مورد بررسی قرار می دهد کاری که دیگران در تحقیق های شان انجام دادند پاره‌ای از مساله را شامل می شود مثال؛ پیوند اعضا از مردگان مغزی - در این تحقیق مساله پیوند اعضا از جوانب مختلف با ادله جواز و عدم جواز با ذکر مبنا، پیامدها و آثاری که در پی دارد را مورد بحث و بررسی قرار می دهد.

۸. روش تحقیق

از آنجا که این یک تحقیق فقهی است نیاز به متون و اقوال فقها دارد بررسی متون و اقوال فقها

تفحص کتابخانه‌ای می‌طلبد تا متون و اقوال فقها را تجزیه نموده توصیف و تحلیل علمی نماید تا نتیجه مطلوب حاصل شود.

پس می‌توان گفت این یک تحقیق توصیفی و تحلیلی است.

۹. قلمرو تحقیق

گستره این تحقیق از لحاظ زمانی و مکانی مربوط به یک زمان و یا مکان خاصی تعلق ندارد، زیرا این مساله به یک زمان تعلق ندارد بلکه همه ازمه و امکانه‌ای که در قلمرو اسلام است را تحت پوشش قرار می‌دهد. خاصاً در این شرایط زمانی و مکانی که تحولات و تطورات ناشی از علم تکنولوژی در جهان معاصر و با توجه به تهاجم فرهنگی و رشد توسعه جهان غرب نسبت به شرق عده‌ای از کوته‌فکران را واداشته بر چسب عقب‌ماندگی به مسلمین و فقه اسلامی بزنند برنامه‌های اسلام را در تضاد با علم بدانند، اینجا است که توجه محققین را بخود جلب می‌کند آنچه که ادعا دارند واقعیت نداشته در عمل اثبات نمایند که اسلام برنامه خاص خود را دارد هیچ وقت از تکنولوژی عقب نبوده و نیست، عمل پیوند اعضا را با شرایط خاص و با رعایت مصالح عموم تجویز نموده است.

۱۰. روش کرد آوری تحقیق

برای اینکه هر تحقیق ارزش خاصی داشته باشد نیاز به منابع دست اول دارد آن منابع دست اول یا کتابخانه‌ای است و یا هم میدانی است. تحقیق میدانی می‌طلبد از مردم رشد کرده جمع آوری شود در غیر این صورت از اعتبار خارج است. این تحقیق حاضر از جمله تحقیق‌های نوع اول (کتابخانه‌ای) است با دو دلیل. اول: نوع پیوند اعضا در جامعه ما جا افتاده نیست. مردم ما در قدم نخست مراجعه به آموزه‌های دینی و اهل دین دارند تا حکم آن مشخص شود بعد از فهم حکم شریعت اسلام آنگاه اقدام به عرف می‌کنند. دلیل دوم: در این تحقیق بدنبال مجوز گرفتن از شریعت اسلامی هستیم تا حکم پیوند اعضا مشخص باشد آیا این عمل جایز است یا خیر اگر جایز است با کدام دلیل و اگر هم جایز نیست با کدام دلیل؟ دیدگاه فقها در این مورد متفاوت است بناءً تحقیق کتابخانه‌ای است که بیانگر حکم شرعی این مساله است.

۱۱. سازماندهی تحقیق

سازماندهی تحقیق به صورت کلی شامل چهار فصل بوده دسته بندی فصول به شرح زیر بیان می شود؛ فصل اول شامل مقدمه، مفاهیم و کلیات، فصل دوم بیانگر ادله جواز و عدم جواز پیوند اعضا از دیدگاه مذاهب پنجگانه، فصل سوم در مورد شرایط پیوند عضو از دیدگاه مذاهب پنجگانه، فصل چهارم پیوند عضو از دیدگاه مذاهب پنجگانه چه آثار و پیامدهایی است بحث شده است. این است چهار چوب و کلیات مساله. اجزاء قضیه در جریان تحقیق بیان می شود.